

mgr Bogdan Rabij

Szkoła Podstawowa
w Sobiechach

V MAZURSKI ODDZIAŁ WOP I JEGO OSIĄGNIĘCIA W ZAKRESIE ZWALCZANIA PRZESTĘPCZOŚCI GRANICZNEJ

Rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego z dn. 13 września 1945 r. powołano do ochrony granicy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Wojska Ochrony Pogranicza. Organizacja Wojsk Ochrony Pogranicza przebiegała w dwóch rzutach. W pierwszym tworzyły się jednostki zachodnie, południowe i wschodnie, a w drugim rzucie jednostki północne. W pierwszym rzucie powstał również V Mazurski Oddział Wojsk Ochrony Pogranicza w składzie: 4 komendy odcinków, 16 strażnic oraz 3 PPK¹, o łącznym stanie osobowym 1886 wojskowych i 23 pracowników cywilnych.²

Ze względu na brak dokumentów trudno ustalić dokładną datę rozpoczęcia jego organizacji, niemniej jednak na podstawie niektórych rozkazów i dokumentów finansowych ustalono, że były to pierwsze dni października 1945 r. Oddział formował się w Olsztynie.

Pierwszą grupę w składzie: mjr Korczuk, por. Kondratowicz i 40 żołnierzy rozlokowano przy ul. Partyzantów w budynku Czerwonego Krzyża. W miarę przybywania następne grupy ludzi były kierowane do Ostródy, do koszar 53 Pułku Piechoty.

W końcu października 1945 r. jednostki radzieckie zwolniły koszary leżące nad rzeką Łyną, co dało możliwość ich objęcia i przystąpienia do faktycznych prac organizacyjnych V Oddziału. Przeniesienie nastąpiło rozkazem z 25 października 1945 r.³

25 października 1945 r. ukazał się także pierwszy rozkaz organizacyjno-finansowy (Rozkaz nr 1/45, Olsztyn dnia 25.X.1945)⁴, z którego

¹ PPK – Przejściowy Punkt Kontrolny.

² Centralne Archiwum Wojskowe (CAW) – III-1-62, s. 475.

³ Archiwum WOP (ArWOP), sygn. 1/9 rozkaz dzienny nr 012 z 25.10.45.

⁴ ArWOP, sygn. 1/520 teczka 19.

wynika, że dowódcą V Oddziału WOP został ppłk Stanisław Wyderko, a szefem sztabu mjr Jerzy Korczuk. Rozpoczęła się organizacja sztabu, poszczególnych służb, I i II odcinka oraz kompanii gospodarczej, plutonu komendanckiego i grupy manewrowej. Oddział na dzień 25 października 1945 r. liczył 58 oficerów, 12 podoficerów i 72 szeregowych.⁵

Oddział podlegał dowódcy Okręgu Wojskowego Warszawa, dlatego też z jednostek podległych temu okręgowi przysyłani byli ludzie. Jak informują rozkazy do V oddziału WOP odkomenderowują żołnierzy: Pierwszy Zapasowy Pułk Piechoty, 14 i 15 Dywizja, a także 1 i 2 Dywizja Piechoty 1 Armii Wojska Polskiego. W dalszej części rozkazu czytamy: materiałowo-techniczne zaopatrzenie wchodzi w zakres kompetencji kwatermistrzów okręgów wojskowych. Wykonawstwo w tym względzie przejęli szefowie wojsk i służb okręgów wojskowych zgodnie z tabelami należności i wymaganiami etatowymi.⁶

Rozkazem z dn. 6 listopada 1945 r. nadaje się numerację poszczególnych odcinków i komend (22, 23, 24 i 25 komenda).⁷ W tym okresie wyjeżdża także do Warszawy grupa oficerów celem odbioru dalszych 500 ludzi, w tym 200 podoficerów z 1 Dywizji. Dodajmy, że w tym okresie do oddziału przybywają pierwsi oficerowie polityczni.

Pod koniec listopada 1945 r. poszczególne komendy znajdują się jeszcze w trakcie organizacji, pobierają broń. Dalsze rozkazy regulują porządek koszarowy, a rozkaz z dn. 28 listopada 1945 r. ustala numerację strażnic.⁸

- Są to:
- 22 Komenda – strażnica nr 106, 107, 108, 109,
 - 23 Komenda – strażnica nr 110, 111, 112, 113,
 - 24 Komenda – strażnica nr 114, 115, 116, 117,
 - 25 Komenda – strażnica nr 118, 119, 120, 121,

Rozkazem dziennym nr 041 z dn. 26 listopada 1945 r. wyjeżdżają na rozpoznanie i ustalenie miejsc postoju komend:

- 22 m. Braniewo – ppor. Dojlido, chor. Trubin + 8 podoficerów,

⁵ Ibidem.

⁶ ArWOP, sygn. 217-45, s. 38.

⁷ ArWOP, sygn. 3/9.

⁸ ArWOP, sygn. 3/10 teczka 16.

23 m. Bartoszyce – ppor. Ferenc, ppor. Himiak + 12 szeregowych,

24 m. Węgorzewo – ppor. Klim, ppor. Kurtyła + 12 szeregowych⁹

W dniu 4 grudnia 1945 r. dowódca Warszawskiego Okręgu Wojskowego rozkazuje dowódcy V Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza do 10 grudnia 1945 r. obsadzić granicę na swoim odcinku, mimo że organizacja komend nie została jeszcze zakończona. Dowódcy poszczególnych komend meldują o braku koni, samochodów, ludzi i pomieszczeń. Ludzie są wycieńczeni i słabi po przebytych niedawno chorobach (dur brzuszny).

Ścisłe wykonując rozkazy przełożonych pododdziały V Oddziału WOP rozpoczynają obejmowanie odcinków:

- 5 grudnia mjr Strumiło + 18 oficerów + 198 szeregowych wyrusza do Braniewa celem obsadzenia tego odcinka,
- 6 grudnia por. Chomiak + 20 oficerów + 237 szeregowych udaje się do Bartoszyce,
- 10 grudnia kpt. Głuszak z powierzonymi ludźmi wyrusza do Węgorzewa (brak danych o liczbie żołnierzy tego pododdziału).¹⁰

Komenda 25 z powodu braku ludzi i środków pozostaje w Olsztynie i znajduje się w trakcie organizacji. Wyjeżdża na wyznaczony odcinek dopiero 11 stycznia 1946 r. do Kowali Oleckich w składzie: kpt. Karamuszka, 237 oficerów i szeregowych.¹¹

W międzyczasie w Sztapie Oddziału organizuje się 11 Samodzielna Kompania Łączności oraz organizowane są plutony łączności dla poszczególnych Komend. Do kompanii tej przybywają starzy frontowi łącznościowcy z 27 Samodzielnego Batalionu Łączności.

Do połowy stycznia 1946 r. V Oddział WOP praktycznie zostaje organizacyjnie przygotowany do pełnienia służby na granicy. Meldunkiem sytuacyjnym nr 001 z dn. 18 stycznia 1946 r. następuje całkowita jego dyslokacja (rozkaz dzienny nr 014/46 o dyslokacji Komend i Strażnic).¹²

Sztab V Oddziału WOP – m. Olsztyn.

Grupa manewrowa – m. Olsztyn.

⁹ ArWOP, sygn. 3/9 teczka 11.

¹⁰ Dane z rozkazów, ArWOP, sygn. 1/790 do 1/870.

¹¹ Ibidem.

¹² ArWOP, sygn. 1/790 teczka 3.

Sztab 22 Komendy	– m. Braniewo.
Strażnica 106	– m. Frombork,
107	– m. Młoteczna,
108	– m. Żelazna Góra,
109	– m. Głębock.
Sztab 23 Komendy	– m. Bartoszyce.
Strażnica 110	– m. Warszkoyty,
111	– m. Posłoszyn,
112	– m. Szczurkowo,
113	– m. Gaj.
Sztab 24 Komendy	– m. Węgorzewo.
Strażnica 114	– m. Wilewo,
115	– m. Rudziszki,
116	– m. Sobiechy,
117	– m. Rapa.
Sztab 25 Komendy	– m. Kowale Oleckie.
Strażnica 118	– m. Gołdap,
119	– m. Dudienniki (obecnie Dubeninki),
120	– m. Wirzajny (sic!),
121	– m. Rutka Tartak. ¹³

Pierwsze meldunki dotyczące danych o ochronie granicy państwowej noszą datę 1946 r., kiedy uwidacznia się już praca sekcji operacyjnej. Pierwszy meldunek sytuacyjny nosi datę 6 stycznia 1946 r. W meldunku tym mówi się o spotkaniu granicznym dowódcy 114 strażnicy z dowódcą strażnicy radzieckiej, dalej następują wyjaśnienia dotyczące rozlokowania i pracy Przejściowego Punktu Kontrolnego (PPK).¹⁴

Mimo iż pododdziały nie ochraniały jeszcze bezpośrednio granicy ze względu na to, że ani oficerowie, ani podoficerowie nie znali jeszcze służby granicznej, ani nawet dokładnego jej przebiegu, to życie i warunki

¹³ Ibidem.

¹⁴ ArWOP, sygn. 3/9.

uczyły ich, że należy zwalczać wszelką przestępczość. Służba graniczna oparta była na patrolowaniu terenu, ponieważ innych form jej ochrony jeszcze nie znali.

Wiosną 1946 r. następuje usprawnienie pracy pododdziałów WOP. Wybudowano 25 km i odremontowano 108 km linii telefonicznej. Poprawił się znacznie stan zdrowotny ludzi, stan zakwaterowania i kondycji koni. W komendach powstają myśli o zabezpieczeniu granicy środkami technicznymi. Powstają projekty budowy wież obserwacyjnych, zasadzek, podsłuchów i obserwacji.

Rozkazem z dn. 17 sierpnia 1946 r. grupa manewrowa i Ośrodek Wyszkozenia V Oddziału WOP zostają przeniesione z Olsztyna do Kętrzyna.¹⁵ W sierpniu zaszły także zmiany w dowództwie V Oddziału. Odszedł szef sztabu mjr Korczuk, a jego obowiązki objął mjr Michalak.¹⁶

Począwszy od lutego 1947 r. rozpoczyna się planowe zwalnianie do rezerwy żołnierzy frontowych i powołanych do służby w czasie wojny. 8 marca 1947 r. zwolniono do rezerwy 162 podoficerów i szeregowych. Mimo ogromnych trudności w zaopatrzeniu odchodzący do rezerwy otrzymali nowe buty i ubrania cywilne.

W marcu 1947 r. nastąpiły zmiany w dowództwie. Były one następujące:

Ubył	Przybył	Stanowisko
ppłk Wyderko	mjr Kłonica	Dowódca Oddziału
mjr Michalak	mjr Piotrowicz	Szef Sztabu
mjr Harley	kpt. Przystaszewski	Zastępca do spraw politycznych

W maju 1947 r. przeniesione zostaje miejsce postoju 107 strażnicy do miejscowości Gronowo, a 22 czerwca rozkazem Dowódcy WOP Sztab V Mazurskiego Oddziału WOP został przeniesiony z Olsztyna do Kętrzyna, natomiast strażnicę nr 114 przeniesiono do miejscowości Asuny.¹⁷

¹⁵ ArWOP, sygn. 3/9, rozkaz dzienny nr 0138 z 17.08.1946.

¹⁶ ArWOP, sygn. 3/9, rozkaz dzienny nr 0147 z 28.08.1946, egz. 598.

¹⁷ ArWOP, fragment kroniki V Oddziału WOP.

11 i 12 czerwca 1947 r. do Ośrodka Wyszkoenia Poborowych przybyło 348 nowych żołnierzy i rozpoczęto normalne szkolenie. 7 września odbyła się uroczysta przysięga żołnierzy z 1926 rocznika, a 11 września 1947 r. został rozwiązany Ośrodek Wyszkoenia Poborowych. W końcu września zwolniono do rezerwy 434 podoficerów i szeregowych, co poważnie uszczupliło stan osobowy na poszczególnych strażnicach.¹⁸

Rozkazem Dowódcy WOP płk. Mariana Gutakera z 1 maja 1948 r. V Mazurski Oddział WOP został przemianowany na VII Brygadę Ochrony Pogranicza, a Komendy według kolejności otrzymały nazwę 3(22), 5(23), 9(24) i 11(25) Samodzielnego Batalionu WOP.

Sytuacja społeczno-polityczna w rejonie V Oddziału WOP

Rok 1944 był zwrotnym punktem w dziejach narodu polskiego. Wyzwolenie Polski przez Armię Radziecką i Ludowe Wojsko Polskie oraz zdobycie władzy przez masy ludowe zmieniły kierunek rozwoju państwa polskiego.

W styczniu 1945 r. na ogromnym froncie rozciągającym się od Bałtyku do Karpat rozpoczęła się ostateczna wielka ofensywa Armii Radzieckiej. Wojska radzieckie przełamały obronę hitlerowską i w ciągu kilkunastu tygodni wyszły nad Odrę, wyzwalając zachodnie ziemie Polski i zapoczątkowały walki o oczyszczenie od nieprzyjaciela polskich ziem nadbałtyckich. W rejonie tych walk znalazły się ziemie Warmii i Mazur, na których w 1945 r. objęły straż Wojska Ochrony Pogranicza.

Bezpośredni udział w zdobywaniu Prus Wschodnich wziął trzeci Front Białoruski pod dowództwem gen. Armii Iwana Czerniakowskiego oraz drugi Front Białoruski pod dowództwem marsz. Konstantego Rokossowskiego. Operacja wschodnio-pruska rozpoczęła się 13 stycznia 1945 r. natarciem wojsk trzeciego Frontu Białoruskiego w kierunku Królewca, gdzie obrona niemiecka była szczególnie silna. Wojska drugiego Frontu Białoruskiego 14 stycznia złamały opór niemiecki nad Narwią, by 19 stycznia podejść w rejon Warmii. Dnia 21 stycznia zajęto Grunwald i Nidzicę, a 22 zdobyto Olsztyn.

¹⁸ ArWOP, sygn. 3/17 i 3/18, teczka 3 i 3a, rozkazy sytuacyjne z II półrocza 1947.

Wojska marsz. Rokossowskiego zbliżyły się do Bałtyku i 23 stycznia osiągnęły rejon Pasłęka, a w dniu następnym znalazły się w rejonie Fromborka i Tolkmicka. Manewrem tym ostatecznie odcięto drogi odwrotu na zachód wschodnio-pruskiemu zgrupowaniu wojsk niemieckich, które w tym rejonie zostały następnie pokonane.

Tak więc w ciągu trzech tygodni ofensywy zdołano zająć znaczną część Prus Wschodnich. 4 lutego zajęto Górowo i Bartoszyce, 17 lutego Ornetę i Pieniężno.

Wojska, łamiąc opór wroga oraz pokonując trudne warunki terenowe, 20 marca opanowały Braniewo i przystąpiły do ostatecznej likwidacji okrążonych dywizji, które 29 marca przestały istnieć. Wskutek działań wojennych i wyjątkowo silnego oporu oddziałów niemieckich obecne tereny Warmii i Mazur powróciły do Polski poważnie wyniszczone pod względem gospodarczym. Większość miasteczek i wsi powiatów Kętrzyn, Węgorzewo i Bartoszyce zostało zrujnowanych, a tym samym zamarło życie gospodarze z powodu zniszczeń ważniejszych obiektów gospodarczych. Wsie i miasteczka Warmii i Mazur pozostały w większości mało zaludnione, część ludności przymusowo wysiedlono ze swoich domostw w okresie wojny. Niektórzy dawni mieszkańcy Prus Wschodnich po kilku tygodniach od zajęcia tych ziem zaczęli wracać do swoich osiedli i przystępowali do normalnej pracy.

Pierwszy okres po zakończeniu wojny, to okres uciążliwej walki z resztkami rozbitych grup sabotażowo-dywersyjnych. W okresie tym element przestępczy rozpoczął dewastację ocalałego majątku, na co organa MO i UB musiały poświęcić maksimum wysiłku.

W drugiej połowie 1945 r. rozpoczyna się masowy napływ ludności repatriowanej i ludności z centralnej Polski w celu osiedlenia się na Warmii i Mazurach. Wśród tych ludzi znalazły się również elementy przestępcze, które przyjechały z zadaniem siania zamętu i chaosu w normalizacji życia społecznego i gospodarczego.

W takich wyjątkowo ciężkich warunkach i zaostrej sytuacji politycznej pierwsze oddziały WOP przystąpiły do obsadzania granicy północno-wschodniej od rejonu Braniewo aż do Gołdapi.

Zwalczanie przestępczości granicznej

W działalności WOP okres lat 1945-1948 charakteryzował się rygorystycznym egzekwowaniem bardzo obostrzonych przepisów w strefie nadgranicznej i w całym ruchu granicznym, co wynikało z sytuacji politycznej ziem odzyskanych oraz dość skomplikowanych uwarunkowań politycznych w kraju. Przepisy te były bardzo uciążliwe nie tylko dla osób przekraczających granicę, lecz także dla ludności zamieszkałej w strefie nadgranicznej. Istniały wówczas tendencje do maksymalnego ograniczenia ruchu granicznego, w tym także paszportowego.

Mimo występujących trudności żołnierze V Oddziału WOP już w 1946 r. mogli poszczycić się poważnymi osiągnięciami w zwalczaniu przestępczości granicznej oraz reakcyjnego podziemia. Zatrzymano wiele osób, które dokonały nielegalnego przekroczenia granicy państwa. Za różnego rodzaju przestępstwa i wykroczenia popełnione w strefie nadgranicznej zatrzymano w 1946 r. około 60 osób, ujawniono w tym czasie przemyt o ogólnej wartości około 50 000 złotych. Ze Związku Radzieckiego przemycano głównie odzież wojskową, wyroby ze złota i pieniądze. Do ZSRR przemycano: aparaty fotograficzne, białe płótno, obrusy, koce, spirytus i żywność.

Należy podkreślić, iż na granicy z ZSRR w omawianym czasie odbywał się niewielki ruch graniczny. Tylko w latach 1944-1947 ruch ten był wzmożony i wynikał z istniejącego porozumienia o wzajemnej repatriacji ludności między Polską a ZSRR. Ruch repatriacyjny z Polski i do Polski na odcinku V Oddziału WOP odbywał się przez Przejściowe Punkty Kontrolne (PPK) w Korszach, Braniewie, Gołdapi.

Jeśli chodzi o nielegalne przekraczanie granicy państwa, należy stwierdzić, że w porównaniu np. do granicy zachodniej fakty te miały tu charakter sporadyczny.

Najczęściej naruszanie granicy powodowane było chęcią przedostania się do swoich rodzin tak z jednej, jak i z drugiej strony. Inną formą przestępczości granicznej była działalność przemytnicza, która jednak na granicy wschodniej była sporadyczna i niezorganizowana.

Dla zobrazowania wyników działalności V Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza na rzecz ochrony granicy państwowej oraz walki z przestępczością w strefie nadgranicznej warto przytoczyć niektóre przypadki:

- 22 grudzień 1945 r. – strażnica 111 zatrzymała 2 przestępców granicznych idących z ZSRR do Polski.
- 28 grudzień 1945 r. – patrol strażnicy 115 znalazł w mieszkaniu rządcy majątku jeden KB włoski i 22 sztuki amunicji, a patrol strażnicy 106 w mieszkaniu Niemców znalazł pistolet i raketnicę.¹⁹
- 4 styczeń 1946 r. – na odcinku 117 strażnicy zatrzymano 4 osoby dokonujące rabunku i szabru.
- 7 styczeń 1946 r. – strażnica 117 zatrzymała dwóch przestępców, a strażnica 116 trzech idących do Polski. Ranny został w potyczce z przestępcami kpr. Józwiak Bronisław ze strażnicy 116.
- 5 styczeń 1946 r. – komenda 24 wspólnie z MO prowadziła akcję przeciwko szabrownikom. Następują wspólne zatrzymania osobników, przeważnie Niemców ukrywających broń.
- 14 styczeń 1946 r. – patrol 106 strażnicy zatrzymał osobnika wiozącego 4 KB, 1 automat i około 20 kg amunicji. Jak wynika z meldunków sytuacyjnych w strefie i pasie granicznym szczególnie 22 komendy (Braniewo) pojawiają się grupy uzbrojonych i nie uzbrojonych uciekinierów.
- 21 styczeń 1946 r. – we wsi Jakunowo (pow. Węgorzewo) akcja WOP doprowadziła do ujęcia 5 ludzi, którzy dokonali napadu rabunkowego.

W następnym miesiącu jednostki WOP nadal zwalczają przestępczość graniczną występującą na odcinkach ich kontroli, a szczególnie na odcinku 22 i 23 komendy (Braniewo, Bartoszyce) na kierunku do Polski, rzadziej z Polski do ZSRR, choć takie przypadki także się trafiają, np. 6 lutego 1946 r. na strażnicy 106 zatrzymano Niemca udającego się z Berlina do ZSRR, rzekomo w celach rodzinnych.

W lutym jednostki WOP oczyszczają strefę i pas graniczny z „elementu bandyckiego” w celu umożliwienia spokojnego osiedlenia się repatriantów zza Bugu, z którymi transporty zaczynają coraz częściej napływać przez PPK Korsze.

¹⁹ Biuletyn sprawozdawczy WOP RP nr 3, ArWOP, sygn. 1/70.

W lutym 1946 r. na odcinku 24 (Węgorzewo) i 25 (Kowale Oleckie) komendy pojawiła się 300-osobowa grupa celem sparaliżowania osadnictwa w powiecie Giżyckim i Węgorzewskim.

Walkę z tą grupą wspólnie z MO i UB podejmują jednostki WOP.

- 18 lutego 1946 r. strażnica 117 (Rapa) na swoim odcinku zatrzymała grupę w sile 4 osób pod dowództwem Wikliny Borowskiego.
- w lutym 1946 r. żołnierze 23 komendy zatrzymali 3 osoby, w tym jednego obywatela ZSRR, który dokonał nielegalnego przekroczenia granicy państwa do Polski z zamiarem ucieczki na zachód oraz dwóch obywateli polskich, którzy przekroczyli granicę do ZSRR.²⁰

Miesiące marzec i kwiecień to dalsze sukcesy w służbie, szczególnie 22 komendy, która zatrzymała 20 przestępców granicznych, z czego większość na kierunku do Polski.

- 6 kwietnia 1946 r. o godzinie 2⁰⁰ zatrzymano w PPK Korsze trzy osoby podające się za obywateli radzieckich, które nie posiadając odpowiednich dokumentów usiłowały dokonać nielegalnego przekroczenia granicy państwa w transporcie repatriantów powracających do Związku Radzieckiego.
- 8 kwietnia 1946 r. na odcinku Rutka – Tartak (25 komenda, 121 strażnica) trzech obywateli litewskich dokonało nielegalnego przekroczenia granicy państwowej z ZSRR do Polski na furmance. W wyniku wszczętego pościgu sprawców ujęto. Przy zatrzymaniu znaleziono broń palną oraz 10 000 zł.
- Na PPK Korsze wzrasta ruch pociągów do 12 par na dobę.²¹ Maj i czerwiec 1946 r. to 22 zatrzymanych przestępców granicznych, w jednym domu żołnierze WOP znajdują 3 KB i pewną ilość amunicji (odcinek 119 strażnicy).
- 17 czerwca zatrzymano 5-osobową grupę na odcinku 117 strażnicy. Podczas zatrzymania doszło do strzelaniny.²²

²⁰ Biuletyn Sprawozdawczy WOP RP nr 4, ArWOP, sygn. 1/790.

²¹ Biuletyn Sprawozdawczy WOP RP nr 5 i 6 za miesiąc marzec i kwiecień 1946, ArWOP, sygn. 1/790.

²² Biuletyn Sprawozdawczy WOP RP nr 8, ArWOP, sygn. 1/790.

Pododdziały w porównaniu do okresu poprzedniego odnoszą znaczne sukcesy, na co wpłynęło stosowanie oprócz patroli szeregu innych rodzajów pełnienia służby, np. zasiadki, podsłuch, obserwacje (wykorzystywano wieże zburzonych kościołów). Jednocześnie nie wszędzie można było stosować te rodzaje elementów ochrony w pełnej rozciągłości ze względu na zaminowanie niektórych odcinków, np. na strażnicy 118 w maju 1946 r. został zabity wybuchem miny podczas pełnienia służby szer. Mazurkiewicz Leonard.²³

- 19 lipca 1946 r. żołnierze ze strażnicy 109 zlikwidowali 9-osobową bandę rabunkową. W sumie w ciągu tego miesiąca zatrzymano 11 osób nielegalnie przekraczających granicę.
- W sierpniu 1946 r. – na PPK 17 (Gołdap) zatrzymano 13 osób nielegalnie udających się do Polski, 1 waluciarza; strażnica 115 udaremniła przekroczenie 8 osobom; inne strażnice zatrzymują 4 osoby.²⁴
- We wrześniu 1946 r. – następuje szereg dalszych sukcesów w ochronie granicy państwowej. Ogółem zatrzymano 62 przestępców granicznych.

Następne miesiące 1946 r. charakteryzują się poważnym osłabieniem nasilenia przestępczości na odcinkach strzeżonych przez V Mazurski Oddział WOP, np. w listopadzie i grudniu zatrzymano tylko 12 osób naruszających przepisy graniczne.²⁵

Reasumując okres od października 1945 r. do 1 stycznia 1947 r. należy wskazać, że mimo nieznamomości służby granicznej, słabego na ogół wykształcenia, wielkich braków w kadrze oficerskiej i podoficerskiej, bardzo ciężkich warunków materialnych V Mazurski Oddział WOP zwycięsko pokonał trudności organizacyjne i odniósł poważne sukcesy w dziele ochrony granicy państwowej.

Sukcesy te wyrażają się w:

- zatrzymaniu 245 przestępców granicznych (z czego 171 do Polski i 74 z Polski),
- udaremnieniu przemytu na ogólną sumę 87 380 zł.

²³ ArWOP, sygn. 1/3 rozkaz dzienny z 16.V.1946.

²⁴ Biuletyn Sprawozdawczy WOP RP nr 9 i 10. ArWOP, sygn. 1/790.

²⁵ Biuletyn Sprawozdawczy WOP RP nr 11-14. ArWOP, sygn. 1/790.

Oprócz przestępców zatrzymano około 100 osób w strefie nadgranicznej za szabrownictwo, rabunek, nielegalne posiadanie broni, „nielegalną propagandę”.

W wyniku rewizji znaleziono:

- 8 KB,
- 1 PM,
- 1 PW,
- 1 pistolet sygnałowy,
- 4 miny,
- wielką ilość amunicji
- oraz zlikwidowano 2 bimbrownie.

Osiągnięcia PPK to kontrola:

- 4244 samochodów ciężarowych,
- 458 samochodów osobowych,
- wozów konnych,
- 3094 transportów kolejowych.²⁶

Osiągnięcia łączności wyrażają się w wybudowaniu 157 km i wyremontowaniu 380 km linii 2-przewodowej, w wyniku czego zapewniono łączność między Oddziałem i Komendami oraz między Komendami i Strażnicami, a także nawiązano łączność radiową z Departamentem WOP.

Początek 1947 r. charakteryzował się wzrostem liczby nielegalnego przekraczania granicy. Tylko w styczniu i lutym zatrzymano 28 osób, z czego 20 na strażnicy 108 (Komenda Braniewo). Faktem sprzyjającym przestępczości na tym odcinku było zamrożenie Zalewu Wiślanego wykorzystywanego jako droga do przekraczania granicy.

Przekazywanie przestępców do ZSRR sprawiło, że w następnych miesiącach nasilenie tej formy działalności przestępczej zmalało.²⁷

W maju i czerwcu ujęto 11 przestępców. Warunki pełnienia służby pogorszyły się ze względu na duży ruch w strefie nadgranicznej wskutek zasiedlenia terenów stref. Zaistniało szereg wypadków nieświadomego naruszenia granicy przez osadników.

W miesiącach lipcu i sierpniu ujęto ogółem 22 przestępców granicznych, z których około 80% nieświadomie przekroczyło granicę

²⁶ ArWOP, sygn. 1/870; Sprawozdania z działalności komend.

²⁷ Biuletyny Sprawozdawcze WOP RP nr 15-18, ArWOP, sygn. 1/580.

z Polski do ZSRR, w większości wypadków byli to osadnicy, którzy nie znali przebiegu linii granicy.²⁸

We wrześniu i październiku zatrzymano ogółem 10 osób, które dopuściły się przestępstw na granicy, zlikwidowano 2 bimbrownie oraz zatrzymano 24 szabrowników.²⁹

Miesiąc listopad i grudzień przyniosły pewien spadek przestępczości. W listopadzie zanotowano zatrzymanie 5 osób, a w grudniu 6 osób, które nieświadomie przekroczyły granicę państwa.³⁰

Ogółem w 1947 r. żołnierze V Oddziału WOP zatrzymali 90 przestępców granicznych, z czego znaczną liczbę stanowili „nieświadomi”. W porównaniu z 1946 r. następuje znaczny spadek przestępczości, co wskazuje na zwiększenie skuteczności działania służb granicznych oraz na podniesienie poziomu jej pełnienia. Dalszym powodem jej zmniejszenia był fakt przekazywania przestępców przybyłych z terenów Związku Radzieckiego organom granicznym ZSRR.³¹

Pierwsza połowa 1948 r. przyniosła dalszy spadek naruszania granicy państwowej i tak odnotowano:

- W styczniu 3 nieświadome naruszenia granicy.
- W lutym zatrzymano 8 osób oraz stwierdzono przebywanie 53 osób nie zameldowanych, bądź nie posiadających odpowiednich zezwoleń.
- W marcu zatrzymano 5 przestępców granicznych, z czego 3 osoby granicę przekroczyły nieświadomie.
- W marcu służby WOP znalazły minę na torze kolejowym w odległości 1500 m od Bartoszyc.
- Miesiące kwiecień i maj przyniosły dalszą poprawę pod względem bezpieczeństwa w strefie i pasie granicznym; poza sporadycznymi wypadkami brak większych naruszeń granicy państwowej.³²

Jak wynika z danych w omawianym okresie na granicy wschodniej podlegającej ochronie V Mazurskiego Oddziału WOP nie odnotowano

²⁸ Biuletyny Sprawozdawcze WOP RP nr 19-22, ArWOP, sygn. 1/580.

²⁹ Biuletyny Sprawozdawcze WOP RP nr 23-24, ArWOP, sygn. 1/580.

³⁰ Biuletyny Sprawozdawcze WOP RP nr 25-26, ArWOP, sygn. 1/580.

³¹ ArWOP, sygn. 1/870. Sprawozdania z działalności komend.

³² Biuletyny Sprawozdawcze WOP RP nr 27-31/48, ArWOP, sygn. 1/580.

większej aktywności pod względem przemytu i nielegalnego ruchu granicznego. Przyczyniła się do tego dobrze układająca się współpraca służb WOP z silną obsadą straży granicznej po stronie radzieckiej, choć zdarzały się wypadki zadrażnień między żołnierzami WOP a żołnierzami Armii Czerwonej. Były to jednak wypadki sporadyczne mające charakter samowolnych wybryków poszczególnych jednostek.

Rabij Bogdan; V Mazurski Oddział WOP i jego osiągnięcia w zakresie zwalczania przestępczości granicznej, w: *Problemy Ochrony Granic*. Biuletyn nr 14 (2000), s. 25 – 38.